

NBP

Narodowy Bank Polski

Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

II kwartał 2016 r.

Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

II kwartał 2016 r.

Podsumowanie wyników ankiety

Kredyty dla przedsiębiorstw

Polityka kredytowa: brak zmian kryteriów, zaostrzenie warunków udzielania kredytów, m.in. marż i pozaodsetkowych kosztów kredytu.

Popyt na kredyt: spadek popytu zgłaszanego ze strony dużych przedsiębiorstw, wzrost popytu ze strony małych i średnich przedsiębiorstw.

Oczekiwania na II kwartał 2016 r.: w segmencie dużych przedsiębiorstw jedynie niewielkie złagodzenie polityki kredytowej przez pojedyncze banki; w segmencie małych i średnich przedsiębiorstw złagodzenie polityki kredytowej o większej skali; wzrost popytu w segmencie małych i średnich przedsiębiorstw.

Oczekiwana sytuacja kapitałowa banków w I kwartale 2016 r. po raz trzeci z kolei była czynnikiem skłaniającym banki do zaostrzenia polityki kredytowej. Wpływ tego czynnika na politykę kredytową banków się zwiększa. Pierwszy raz od początku 2014 r. banki podwyższyły oczekiwania dotyczące wymaganych zabezpieczeń, co można wiązać z odczuwanym przez banki wzrostem ryzyka przewidywanej sytuacji gospodarczej oraz ryzyka największych kredytobiorców. Po raz pierwszy od ponad dwóch lat spadek popytu zgłaszanego przez przedsiębiorstwa był spowodowany, w ocenie banków, mniejszym zapotrzebowaniem na finansowanie inwestycji.

Kredyty mieszkaniowe

Polityka kredytowa: istotne zaostrzenie kryteriów; wzrost marż kredytowych i wymaganego udziału własnego.

Popyt na kredyt: wzrost popytu.

Oczekiwania na II kwartał 2016 r.: istotne zaostrzenie polityki kredytowej; pojedyncze banki oczekują spadku popytu.

Kryteria i warunki udzielania kredytów mieszkaniowych zostały wyraźnie zaostrzone. Do głównych przyczyn zmiany polityki kredytowej banki zaliczyły kwestie regulacyjne: nowe zapisy Rekomendacji S w zakresie wkładu własnego oraz zalecenia KNF dotyczące szacowania zdolności kredytowej kredytobiorcy. Pomimo istotnego zaostrzenia polityki i oczekiwań znacznego spadku popytu, banki odczuły wzrost popytu. Wynikał on z dużego zainteresowania kredytobiorców programem „Mieszkanie dla Młodych” na skutek obaw dotyczących wyczerpania puli środków przeznaczonych na wypłaty w 2016 r.

Kredyty konsumpcyjne

Polityka kredytowa: niewielkie złagodzenie polityki kredytowej.

Popyt na kredyt: brak istotnych zmian.

Oczekiwania na II kwartał 2016 r.: złagodzenie polityki kredytowej; wzrost popytu.

Od końca 2015 r. banki zaczynają nieznacznie łagodzić politykę kredytową w segmencie kredytów konsumpcyjnych. Wyniki ankiety wskazują również, że odczuwany przez banki popyt na kredyty jest stosunkowo stabilny.

Wstęp

Celem ankiety jest określenie kierunku zmian polityki kredytowej, tj. kryteriów i warunków udzielania kredytów, a także zmian popytu na kredyty w polskim systemie bankowym. Kryteria udzielania kredytów są rozumiane jako ustalone przez bank minimalne standardy zdolności kredytowej, jakie musi spełnić kredytobiorca, aby uzyskać kredyt. Warunki udzielania kredytów są to cechy umowy kredytu uzgadniane przez bank i kredytobiorcę, w tym marża odsetkowa, pozaodsetkowe koszty kredytu, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenia i maksymalny okres kredytowania.

Ankieta została skierowana do przewodniczących komitetów kredytowych banków. Uzyskane odpowiedzi mogą nie uwzględniać stanowiska innych pionów banku niż pion kredytowy. Ankieta została przeprowadzona na przełomie marca 2016 r. i kwietnia 2016 r. wśród 25 banków, których łączny udział należności od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w portfelu sektora bankowego wynosi około 86%.

Agregacja danych, które posłużyły do prezentacji wyników, polegała na policzeniu ważonych struktur procentowych odpowiedzi oraz procentu netto, czyli różnicy między strukturami obrazującymi przeciwne tendencje. Zgodnie z przyjętą metodyką, słowa określające ilość (większość, połowa, znaczący, istotny odsetek banków, etc.) odnoszą się do ważonych struktur procentowych, a nie do liczby banków. Wyrażenie „większość banków” należy więc rozumieć jako „ważona aktywami większość banków”. Szczegóły dotyczące metodyki obliczeń przedstawiono w załączniku nr 1.

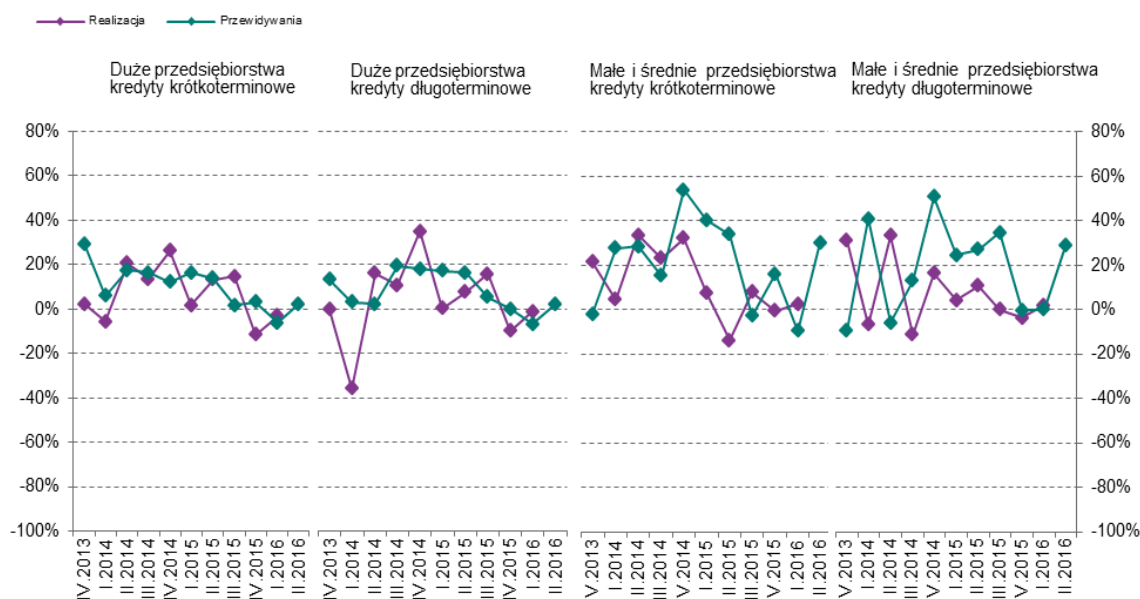
Jeżeli nie zaznaczono inaczej, przytaczane w tekście liczby oznaczające banki raportujące daną zmianę polityki kredytowej bądź popytu na kredyt odnoszą się do procentu netto.

Poniżej przedstawiono tendencje w zakresie stosowanej przez banki polityki kredytowej oraz kształtowania się popytu w I kwartale 2016 r., jak również przewidywania banków na II kwartał 2016 r.

Kredyty dla przedsiębiorstw

W I kwartale 2016 r., zgodnie z zapowiedziami w poprzedniej edycji ankiety, banki nie zmieniły istotnie kryteriów udzielania kredytów dla przedsiębiorstw (zob. wykres 1).

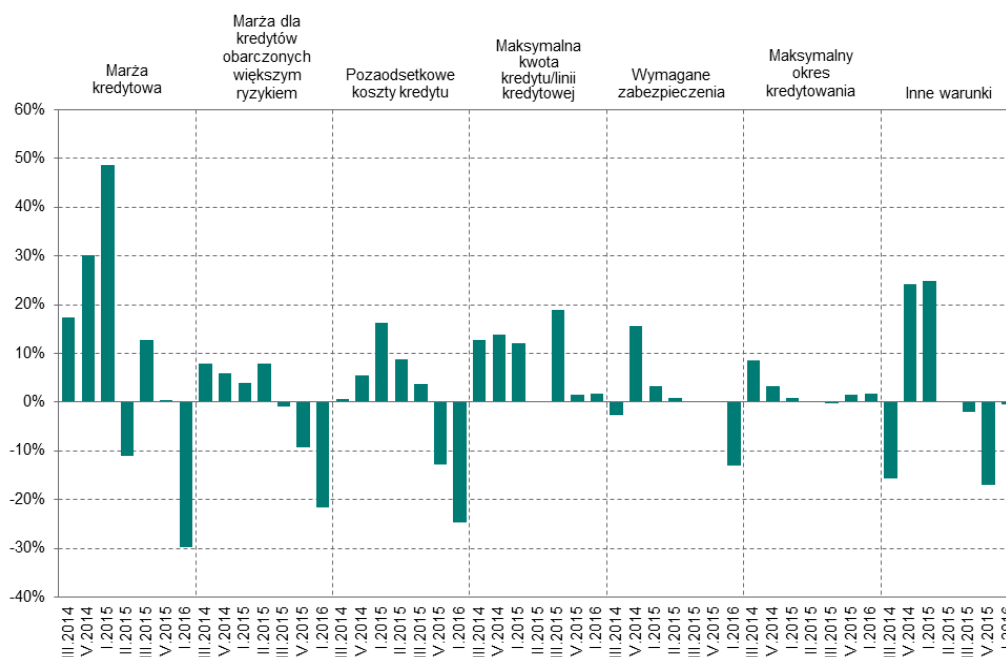
Wykres 1. Kryteria udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

Uwaga: wykresy zawarte w niniejszym opracowaniu przedstawiają procent netto. Dodatnią wartość procentu netto należy interpretować jako złagodzenie polityki kredytowej lub wzrost popytu na kredyty, a ujemną wartość procentu netto – jako zaostrzenie polityki kredytowej lub spadek popytu na kredyty. Szczegółowy opis metodyki obliczeń zawiera Załącznik 1.

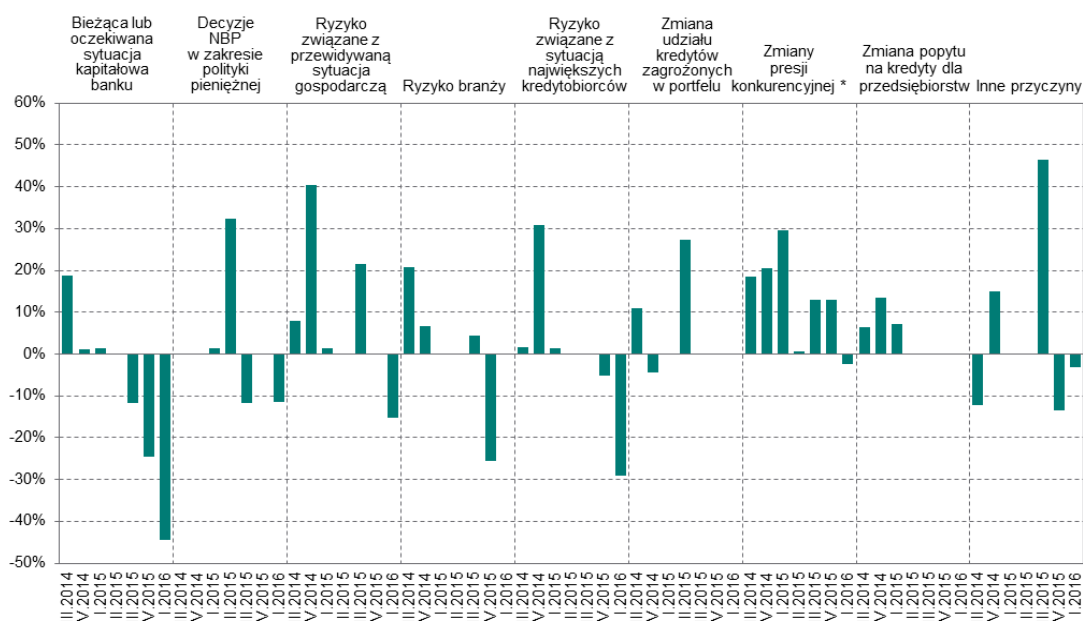
Drugi kwartał z rzędu ankietowane banki podwyższyły marże dla kredytów, w tym dla kredytów obciążonych wyższym ryzykiem, oraz podniosły pozaodsetkowe koszty kredytu (procent netto odpowiednio około -30%, -22% oraz -25%) (zob. wykres 2). Ponadto po raz pierwszy od sześciu kwartałów banki zaostrzyły wymagania dotyczące posiadanych przez przedsiębiorstwa zabezpieczeń (procent netto około -13%). Pozostałe warunki kredytowania przedsiębiorstw nie zmieniły się.

Wykres 2. Warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

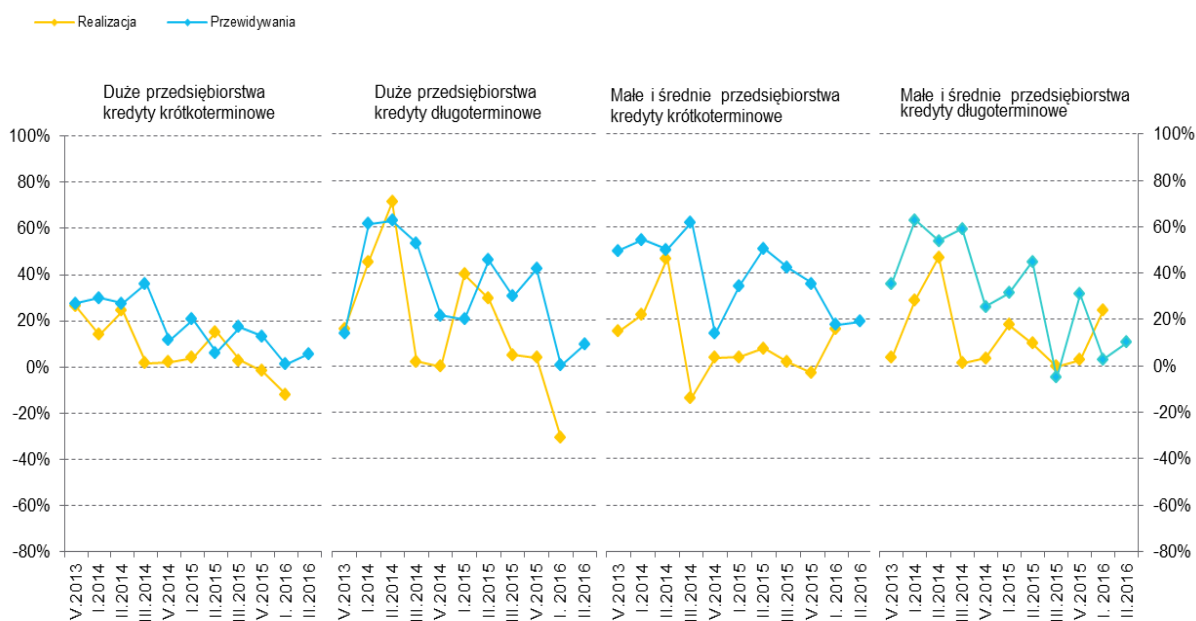

Oczekiwana sytuacja kapitałowa banków w I kwartale 2016 r. po raz trzeci z kolei była czynnikiem skłaniającym banki do zaostrzenia polityki kredytowej. Wpływ tego czynnika na politykę kredytową banków się zwiększa (procent netto około -44%). Część ankietowanych banków do czynników skłaniających do zaostrzania polityki kredytowej zaliczyły również ryzyko związane z sytuacją największych kredytobiorców (procent netto około -29%). Dotyczyło to głównie obaw banków dotyczących kosztów potencjalnej restrukturyzacji sektora górniczego. Na zaostrzenie polityki kredytowej wpływ miała również przewidywana sytuacja gospodarcza oraz decyzje RPP dotyczące polityki pieniężnej (procent netto odpowiednio około -15% i -12%).

Wykres 3. Przyczyny zmian polityki kredytowej

Wykres 4. Popyt na kredyt dla przedsiębiorstw

Banki, które odczuły wzrost popytu na kredyty dla przedsiębiorstw, uzasadniały go głównie wzrostem zapotrzebowania na finansowanie zapasów i kapitału obrotowego (procent netto około 34%, zob. wykres 5). Po raz pierwszy od ponad dwóch lat spadek popytu zgłaszanego przez przedsiębiorstwa wynikał z mniejszego zapotrzebowania na finansowanie inwestycji (procent netto około -7%).

W II kwartale 2016 r. pojedyncze banki przewidują nieznaczne złagodzenie polityki kredytowej w segmencie dużych przedsiębiorstw (zob. wykres 1). W przypadku kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw banki przewidują złagodzenie polityki kredytowej o nieco większej skali.

W II kwartale 2016 r. w segmencie kredytów dla dużych przedsiębiorstw banki nie oczekują wzrostu popytu (zob. wykres 4). Przewidują, że wzrost popytu będzie zauważalny jedynie w segmencie kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw.

Wykres 5. Przyczyny zmian popytu na kredyt dla przedsiębiorstw

Kredyty dla gospodarstw domowych

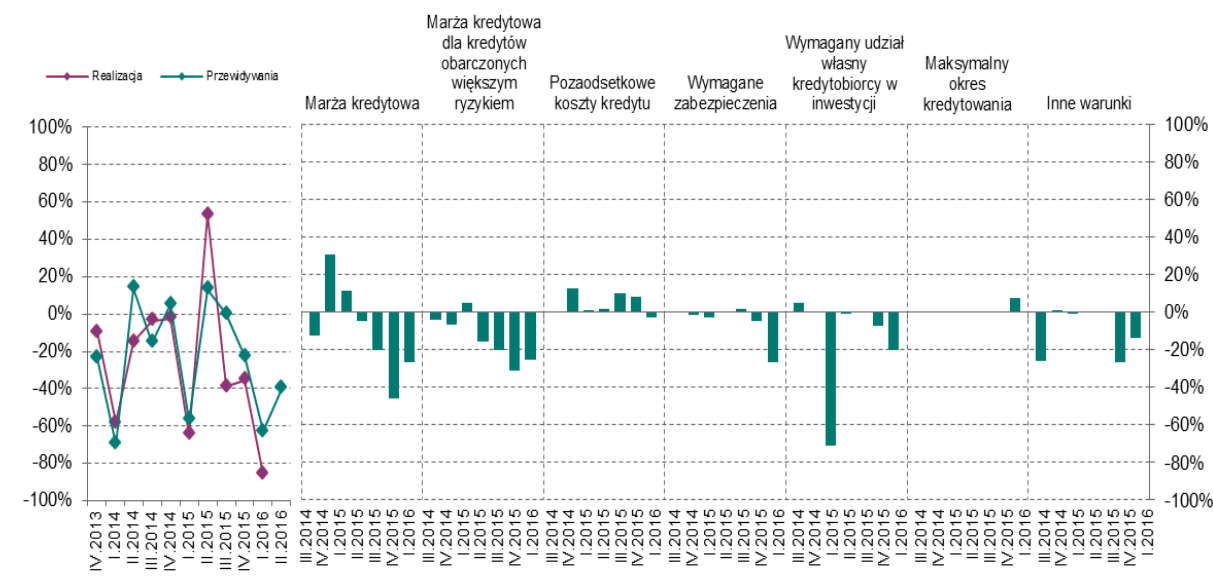
Kredyty mieszkaniowe

W I kwartale 2016 r., zgodnie z zapowiedziami w poprzedniej edycji ankiety, banki istotnie zaostrzyły kryteria przyznawania kredytów mieszkaniowych (procent netto około -86%, zob. wykres 6). Skala zaostżenia polityki kredytowej była jednak większa niż banki zapowiadały.

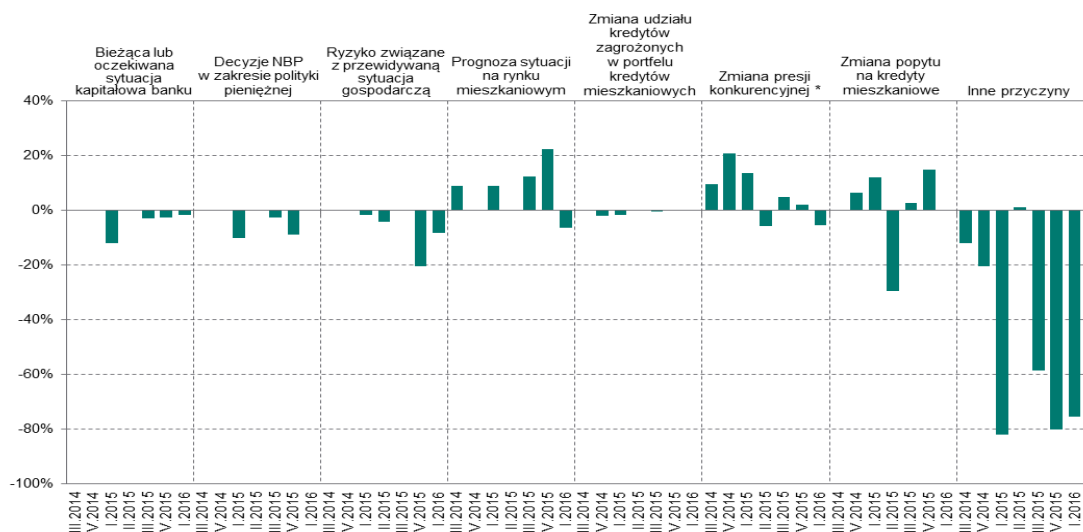
Ankietowane banki zadeklarowały podniesienie marż kredytowych oraz marż kredytowych dla kredytów obciążonych wyższym ryzykiem (procent netto odpowiednio około -27% oraz -26%). Jednocześnie banki zaostrzyły inne warunki udzielania kredytów: zaostrzyły wymagania dotyczące posiadanych zabezpieczeń oraz podniosły poziom wymaganego udziału własnego kredytobiorcy (procent netto odpowiednio około -27% oraz -20%).

Do zaostżenia kryteriów udzielania kredytów mieszkaniowych przyczyniły się głównie czynniki nieuwzględnione w ankiecie (procent netto odpowiednio około -75%, zob. wykres 7). Wśród tych czynników banki wymieniały głównie: wejście w życie od początku 2016 r. nowych zapisów Rekomendacji S w zakresie wkładu własnego oraz zalecenie KNF dotyczące szacowania zdolności kredytowej. Do zaostżenia polityki kredytowej przyczyniło się również ryzyko związane z przewidywaną sytuacją gospodarczą oraz prognoza sytuacji na rynku mieszkaniowym.

Wykres 6. Kryteria i warunki udzielania kredytów mieszkaniowych

Wykres 7. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty mieszkaniowe

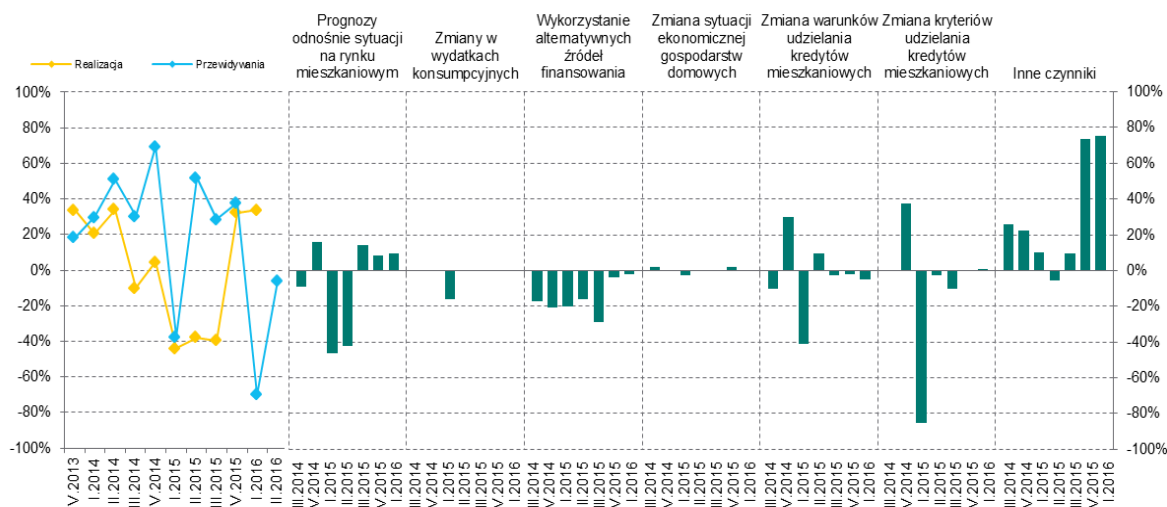

* Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków uniwersalnych, innych banków hipotecznych i niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna.

W I kwartale 2016 r. drugi kwartał z rządu banki zaobserwowały wzrost popytu na kredyty mieszkaniowe pomimo istotnego zaostrzenia polityki kredytowej (procent netto około 34%, zob. wykres 8).

Banki które odczuły wzrost popytu na kredyty mieszkaniowe do głównych przyczyn zaliczyły czynniki nieuwzględnione w ankiecie (procent netto około 74%, zob. wykres 8). Zaliczyły do nich głównie obawy kredytobiorców dotyczące wyczerpania puli środków przeznaczonych na dopłaty do kredytów w ramach programu „Mieszkanie dla Młodych” na rok 2016. Uzyskanie dofinansowania uzależnione jest od kolejności złożenia wniosku przez kredytobiorców.

Wykres 8. Popyt na kredyty mieszkaniowe i przyczyny jego zmian

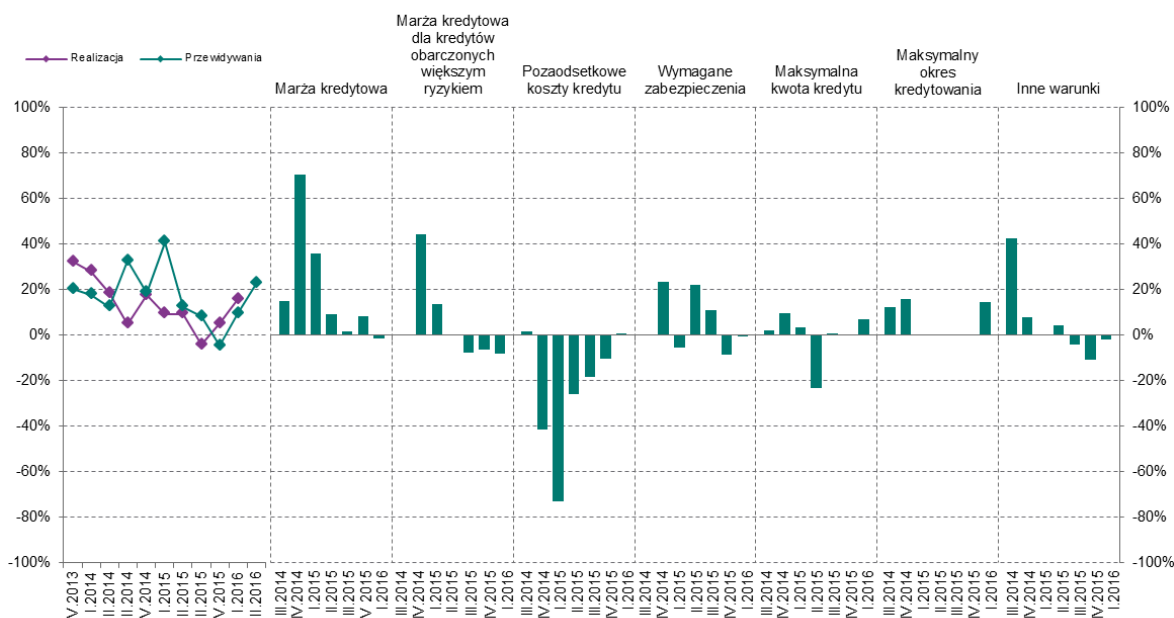

W II kwartale 2016 r. banki deklarują kontynuację istotnego zaostrzenia polityki kredytowej w segmencie kredytów mieszkaniowych (procent netto odpowiednio około -40%, zob. wykres 8). Pojedyncze banki oczekują spadku popytu na kredyty mieszkaniowe (procent netto około -6%).

Kredyty konsumpcyjne

W I kwartale 2016 r. banki w niewielkim stopniu złagodziły kryteria udzielania kredytów konsumpcyjnych (procent netto około 16%, zob. wykres 9). Było to zgodne z ich zapowiedziami we wcześniejszej edycji ankiety.

Wykres 9. Kryteria i warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych

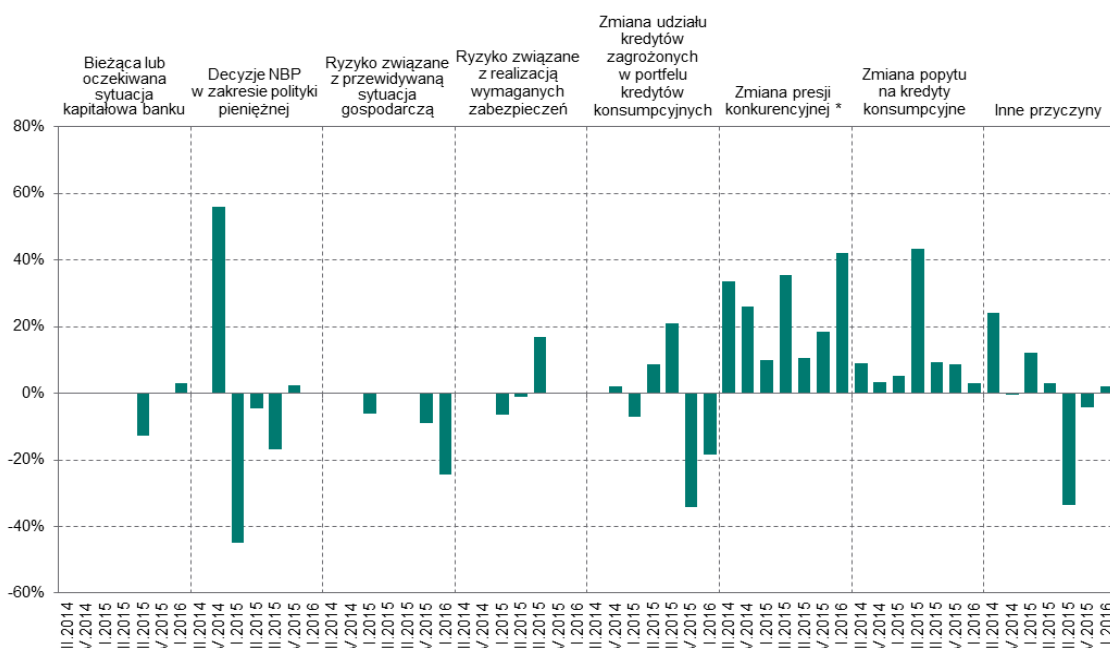

W I kwartale 2016 r. pojedyncze banki dokonały niewielkich zmian warunków udzielania kredytów konsumpcyjnych. Ankietowane banki wydłużyły maksymalny okres kredytowania (procent netto około 15%). Natomiast część banków podniosła marże kredytowe dla kredytów obciążonych wyższym ryzykiem (procent netto około -8%). Po raz pierwszy od sześciu kwartałów banki pozostawiły pozaoдsetkowe koszty kredytu na niezmiennym poziomie.

Banki, które złagodziły warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych, do głównych przyczyn zaliczyły wzrost presji konkurencyjnej¹. Natomiast banki, które zaostrzyły warunki udzielania kredytów uzasadniały to głównie ryzykiem związanym z przewidywaną sytuacją gospodarczą oraz pogorszeniem jakości portfela kredytów konsumpcyjnych (zob. wykres 10).

¹ Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna.

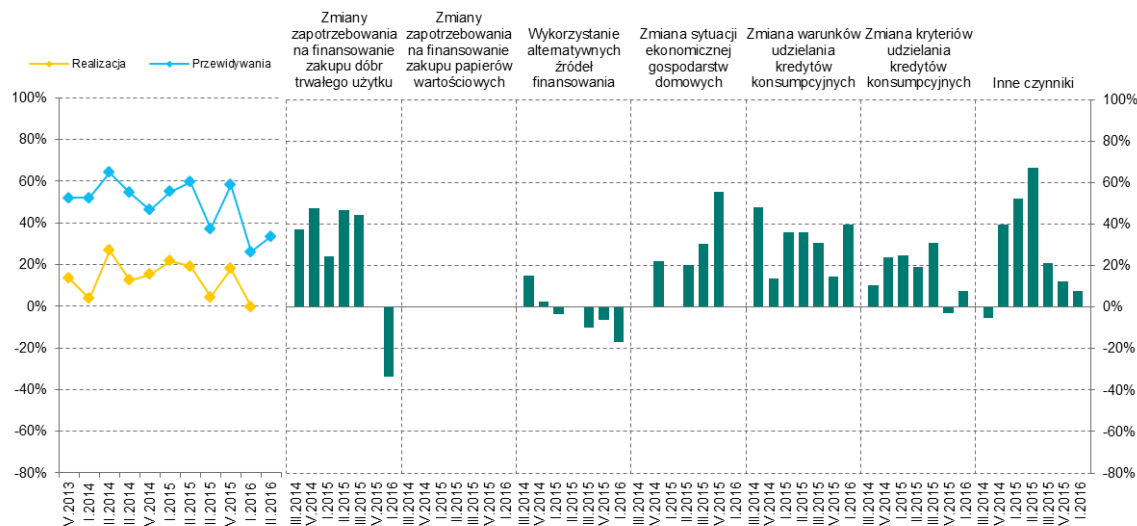
Wykres 10. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty konsumpcyjne

* Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków i niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna.

Według ankietowanych banków popyt na kredyty konsumpcyjne w I kwartale 2016 r. nie zmienił się (zob. wykres 11). W poprzedniej edycji ankiety banki oczekiwały wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne o znacznie większej skali.

Wykres 11. Popyt na kredyty konsumpcyjne i przyczyny jego zmian

Banki, które zaobserwowały spadek popytu uzasadniały go głównie spadkiem zapotrzebowania na finansowanie zakupu dóbr trwałego użytku oraz wykorzystaniem alternatywnych źródeł finansowania (procent netto odpowiednio około -34% i -17%, zob. wykres 11). Głównym czynnikiem wpływającym na wzrost popytu była w ocenie banków zmiana warunków udzielania kredytów konsumpcyjnych (procent netto około 40%).

W II kwartale 2016 r. banki przewidują złagodzenie polityki kredytowej (procent netto około 23%, zob. wykres 9).

Oczekiwania wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne w II kwartale 2016 r. sformułowało około 33% banków (zob. wykres 11). Jednak od czterech lat przewidywania banków odnośnie do wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne istotnie przewyższają faktycznie występujące zmiany.

Załącznik 1

Metodyka

Wyniki ankiet prezentowane są w postaci struktur, tzn. odsetka banków, które wybrały daną opcję odpowiedzi na poszczególne pytania. Odpowiedzi banków są ważone udziałem danego banku w segmencie rynku, którego dotyczy pytanie. Ważenie odpowiedzi poszczególnych podmiotów jest często stosowanym rozwiązaniem przy opracowywaniu wyników ankiet typu jakościowego¹.

Znaczenie poszczególnych banków w danym segmencie rynku reprezentują udziały należności danego banku w należnościach wszystkich 25 banków, które odpowiedziały na ankietę, w rozbiciu na poszczególne kategorie należności. Poniższa tabela prezentuje segment rynku, którego dotyczą poszczególne pytania i kategorię należności, która posłużyła do obliczenia udziałów poszczególnych banków w danym segmencie rynku.

Tabela 1. Segment rynku i odpowiadająca mu kategoria należności uwzględniona przy liczeniu wag

Nr. pytań	Segment rynku	Kategoria należności
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
2, 3, 5	Kredyty dla przedsiębiorstw ogółem	Należności ogółem od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych
8, 9, 10, 13, 14, 16, 17	Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych	Kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych
8, 11, 12, 13, 15, 16, 17	Kredyty konsumpcyjne i inne dla gospodarstw domowych	Należności ogółem od osób prywatnych pomniejszone o kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych

Uwaga: Wszystkie kategorie należności dotyczą rezydentów.

Źródło: NBP

¹ Por. M. Bieć „Test koniunktury. Metody, techniki, doświadczenia”, Prace i materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego, Nr 48, SGH, 1996, str. 71-114.

Poszczególnym odpowiedziom przypisywana jest zatem waga, będąca udziałem banku w danym segmencie rynku. Przy liczeniu wag uwzględniono średni stan należności danej kategorii w pierwszym i drugim miesiącu kwartału poprzedzającego kwartał, którego dotyczy ankieta². Jeżeli bank w którymś z pytań wybrał opcję odpowiedzi „nie dotyczy”, przypisywano mu wagę 0. W ten sposób przy liczeniu struktur dla poszczególnych pytań uwzględniono jedynie te banki, które są aktywne w danym segmencie rynku.

Oprócz struktur dla każdej odpowiedzi policzono tzw. procent netto, który jest różnicą między odsetkiem odpowiedzi pokazujących przeciwne kierunki zmian. Wielkość ta pokazuje zatem ogólną tendencję w danym segmencie rynku. Sposób liczenia procentu netto dla poszczególnych pytań zawiera tabela 2.

Tabela 2. Sposób liczenia procentu netto

Nr. pytań	Definicja procentu netto
1, 2, 8, 9, 11	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzania kryteriów
3, 10, 12	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej”. Ujemny wskaźnik oznacza, że dany czynnik w większym stopniu przyczynił się do zaostrzenia niż złagodzenia polityki kredytowej.
4, 13	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrósł znacznie” i „wzrósł nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszył się znacznie” i „zmniejszył się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza wzrost popytu.
5, 14, 15	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na wzrost popytu” i „nieznaczny wpływ na wzrost popytu” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na spadek popytu” i „nieznaczny wpływ na spadek popytu”. Dodatni wskaźnik oznacza, że dany czynnik oddziaływał na wzrost popytu, ujemny – na spadek.
6, 16	Różnica między sumą odpowiedzi „zostanie znacznie złagodzona” i „zostanie nieznacznie złagodzona” a sumą odpowiedzi „zostanie znacznie zaostrzona” i „zostanie nieznacznie zaostrzona”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwane złagodzenie polityki kredytowej.
7, 17	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrośnie znacznie” i „wzrośnie nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszy się znacznie” i „zmniejszy się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwany wzrost popytu.

Źródło: NBP

² Na czas opracowywania wyników ankiety nie są dostępne dane dotyczące stanu należności w poszczególnych bankach w trzecim miesiącu tego kwartału ze względu na ok. trzytygodniowe opóźnienie w raportowaniu.

www.nbp.pl

